

INHOUD

Woord vooraf **II**

16 juni 2008 **I5**

Eerste verdieping, secretariaat Burgemeester en Wethouders **17**
Eerste verdieping, op de bestuursgang **19** Kamer 1.08, rond twintig over elf **21** Hengelo, gemeenschappelijke meldkamer Twente **26**
Tweede verdieping, kamer 2.16 **29** Kamer 1.08 **30** Eerste verdieping, op de bestuursgang **31** Kamer 1.08 **32** Tweede verdieping, kamer 2.16 **35** Kamer 1.08 **37** Tweede verdieping, op de gang **39**
Begane grond **40** Blauw op straat en achter de schermen **41** Stadhuisplein **44** Naar de derde verdieping **46** Voorbereidingen door de politie **47** Op straat **48** Kamer 1.08 **49** Veel contact tussen binnen en buiten **50** Kamer 1.08 **51** Op de hoger gelegen verdiepingen **55** Kamer 1.08 **57** De rampenstaf, in de brandweerkazerne **59** Kamer 1.08 **61** Sibculo **62** Vierde verdieping; de eerste evacuatie vanaf kwart voor twee **63** Informatie vergaren en reguleren **65** Kamer 1.08 **68** Vierde verdieping **71** Op straat, in de loop van de middag **72** Kamer 1.08, tegen halfdrie **73** In het politiebureau **74** Kamer 1.08 **75** Javatoren **79** De laatste evacuatie; naar het Theaterhotel **81** Kamer 1.08 **83** In de lobby van het Theaterhotel, tegen vieren **83** Kamer 1.08 **87** Javatoren, zeven uur 's avonds **88** Tv-kijken in het hotel **90** Huize Kuiper, 's avonds laat **91**

De volgende dag 92

Bange momenten bij wethouder Kuik **97** Een belangrijke raadsvergadering **98** Rodekool en Oranje **101**

De gemeente onder vuur 103

Meteen al op 16 juni kritiek **103** Sympathie voor Ahmet O. **105** Internetreacties bij *Tubantia* **110** Krachttermen voor Kuiper **112** Stapels reacties voor de gemeente **113** Klik klik **116** Aangeslagen ambtenaren **117** De gegijzelden hebben het moeilijk **120** Kritiek van advocaat Kuijpers op het OM **123** Het gemeentelijke feitenreelaas wekt de woede van Kuijpers **125** 'Stad in balans'; een geur van ongenoegen **126** Twijfel bij het ambtelijk apparaat **128** Lening roept vragen op **129** Kuijpers in RTL *Boulevard* **130** De gemeente werkt niet mee aan het onderzoek van *Zembla* **132** *De Telegraaf* schrijft over een Turkse bende, Teeven stelt Kamervragen **134** De uitzending van *Zembla* **136** Wethouder Sjoers maakt zich geen zorgen **144** De gemeente reageert **144** *Tubantia* bijt zich vast, de gemeenteraad besluit tot een integriteitsonderzoek **146** Knip en Sjoers bij RTV Oost **148** Pauw & Witteman **149** Verwarring en aversie **154** Hoe het wethouder Sjoers is vergaan sinds de gijzeling **156** Een publicitair drama **163** Burgemeester Knip over *Zembla* **165** Vragen rondom Bibob (die *Zembla* niet aan de orde stelt) **166** 9 december 2008: bekendmaking uitslag Bibob-onderzoek **168** De stoelendans op RTV Oost **171** Geheimhouding zit beide partijen in de weg **173** 'Waar rook is, is voorlopig alleen maar rook' **174** Het oordeel van BING over *Zembla's* beweringen over Sjoers **174** Er rammelt nog wel meer bij *Zembla* **176** De uitspraak van de Overijsselse Ombudsman **180** Advocaat Korvinus vervangt Kuijpers, 'Geen sprake van gijzeling' **181** De schietpartij in Hengelo **182** Het KPMG-rapport **183**

Zo doen we dat in Almelo • Over bestuurscultuur 187

De bestuursrechtelijke gereedschapskist **188** Tanend gezag, afnemende legitimiteit **189** Agressie en geweld **190** De informele dorpscultuur **192** Het Masterplan **194** 'Zo doen we dat in Almelo' **197** Bestuurlijke arrogantie en loyaliteit **198** Een zwakke gemeenteraad **201** Bestemmingsplannen; de affaire van het partycentrum **203** De steeg van de antiekhandelaar **206**

Waarschuwingen • Intermezzo 209

De rechtszaak, oktober 2009 214

Begin van de inhoudelijke behandeling 217 Belastende getuigenverklaringen 221 Spraakverwarring, een andere tolk 223 De slachtofferverklaring 225 Het psychiatrisch rapport 227 Het requisitoir 228 De eis 232 Het pleidooi 232 Het laatste woord 235 De gegijzelden hebben nog steeds vragen 236 Jan Torny reageert 238 De herhaling van *Zembla* 238 De uitspraak: negen jaar 240 Oktober 2009: opnieuw op tv 242 Aangifte tegen aspirant-raadslid 244 O. en OM gaan in hoger beroep 245 Een prijs voor *Zembla* 246

Beelden en geruchten • Intermezzo 247

Het hoger beroep, 2010 251

1 november 2010: begin inhoudelijke behandeling 253 De Irakese getuige 254 De psychiater 258 Berouw blijkt moeilijk 260 Requisitoir en pleidooi: beoordeling van de voorgeschiedenis 261 Voorbereiding tot moord? 263 De taalachterstand van de verdachte 264 Gijzeling of niet? 265 Psychische gesteldheid en strafeis 265 Laatste woord 266 Uitspraak: elf jaar 267

Een groot gevoel van onrecht • De kant van Ahmet en Ayse O. 269

Januari 2011: PI Veenhuizen, op bezoek bij Ahmet O. 269 De 'vrienden' die Ahmet het leven zuur maken 273 Het Koerdisch resort 274 In gesprek met Ayse O. 277 16 juni 2008: Ayses angst en verdriet 279 De 'lange armers' Knip en Teeven, een andere kijk op Sjoers en Torny 283 Eenzame theorieën 285 Geen feiten maar gevoelens 286 Discriminatie 287 Ahmets moeilijkheden in de PI 288 Een aantal vragen aan Ahmet O. 290 Ahmet krijgt een hartinfarct 293 Gek gemaakt 293 Nauwelijks succes met procederen 295 Uitspraak over het cassatieberoep 296 De strijdbijl begraven 297

De ondergang van grand café De Rechter 300

Een bloemetje – september 2007 300 1999: Het begin in de Nieuwstraat 301 Brand in 2005, geruchten over Ahmet 304 2006: De vernieuwde Molen gaat open, het succes blijft toenemen 305 Begin 2007: op zoek naar een nieuw pand in de binnenstad 307 Het huurcontract, start van de bouwwerkzaamheden 308 Het voorbereidingsbesluit en de Wet voorkeursrecht 312 Augustus 2007: gesprek met de gemeente over locatie en huurcon-

tract **314** Tegenslag door extra bouwkosten en door Heineken **316** De gemeente grijpt niet in **317** December 2007: publiciteit in *Tubantia* **319** De gemeente spreekt met Urban Interest **320** Ayse en Ahmet spreken met Sjoers **322** Geldproblemen, De Molen wordt verkocht **323** Begin 2008: Ayse dient aanvraag voor herocavergrunning in; kondigt opening al aan in *Tubantia* **324** Bijzondere Wetten is alert **325** Maart 2008: een waarschuwing over Ahmet; wantrouwen omtrent financiering **327** De Rechter is nog steeds niet open, inspecties door de gemeente **328** De gemeente: welwillend maar ook behoedzaam **332** Ayse O. belt met wethouder Sjoers; pech met nieuwe installaties **334** Dinsdag 22 april: Ayse's adviseurs op bezoek bij Bijzondere Wetten **335** Woensdag 23 april: de ontruiming van het terras **338** Donderdag 24 april: aanvullende 'bewijsstukken' **342** 25 april: weer politie; De Rechter gaat open **342** 26 april: marktkramen voor de deur **343** Maandag 28 april: de gemeente gaat handhaven **344** Opnieuw wrijving over markt en terras **346** De hoofdmartmeester wil duidelijk zijn **348** De juridisch adviseur zet de zaken op scherp **351** 20 mei: het dwangsombesluit **354** Is overbuurman Torny de oplossing? **355** Jan Torny's eerdere ontmoeting met Ahmet O. **356** 26 mei: afspraak met Torny over financiering **359** De bedreigingen doen de deur dicht voor de burgemeester **361** 30 mei: de voorzieningenrechter **362** MEA en Bibob – een kleine vooruitblik **365** Verder met het grand café; opnieuw een gesprek met Torny **368** De 'overkant'; de haringparty van 5 juni 2008 **369** Steeds weer het terras **371** Alles lijkt verdacht **372** Geldproblemen en oplopende spanningen **376** 12 juni: gesprek in het stadhuis **377** Zondag 15 juni **379** Maandag 16 juni **379**

Tot besluit, begin 2013 382

Verantwoording 387

Noten 389

WOORD VOORAF

Op 16 juni 2008 is Almelo wereldnieuws. De stad, door persbureau Reuters omschreven als ‘a Dutch town some 100 miles east of Amsterdam’, wordt opgeschrikt door twee branden in het centrum en door een gijzeling in het stadhuis die meer dan vijf uur zal duren en een grote politiemacht op de been brengt. De kok Ahmet O. blijkt zijn eigen grand café en zijn eigen auto in brand te hebben gestoken en onder bedreiging van vuurwapens een wethouder en vier ambtenaren – vijf toevallige personen – vast te houden in een kamer. Al snel wordt duidelijk dat O. en zijn echtgenote in de clinch liggen met de gemeente vanwege de vergunningen van hun bedrijf.

De gijzeling loopt met een sisser af, dat wil zeggen: zonder dat er gewonden vallen of erger, maar dreunt lang na. Landelijke media storten zich op de zaak; met name het tv-programma *Zembla* drukt een stempel op de publieke opinie door het echtpaar O. te presenteren als slachtoffers van een naar vriendjespolitiek en corruptie riekend gemeentebestuur.

‘Almelo’ komt model te staan voor iets groters. De bijval die Ahmet O. ten deel valt, weerspiegelt een tijdgeest waarin burgers, terecht of onterecht, steeds minder vertrouwen hebben in de overheid én dit ook ondubbelzinnig uiten. De zaak-O. wordt gezien als

exemplarisch voor een maatschappij waarin gewone burgers en hardwerkende ondernemers de voet wordt dwars gezet door bureaucratische willekeur en ondoorzichtige regels; door een overheid die er blijkbaar niet vóór de mensen is, maar zich tegen hen keert. Ahmet O., zo is de algemene teneur, is gemangeld door de gemeente. Gek gemaakt zelfs. De gemeente heeft het drama zelf in de hand gewerkt door zo moeilijk, misschien zelfs onrechtvaardig, om te gaan met de vergunningen voor het grand café. En dus, zo valt te beluisteren, is het eigenlijk wel goed dat die gemeente eens een lesje is geleerd.

Op de dag van de gijzeling ben ik ook in het Almelose stadhuis. Kort daarvoor ben ik een tijdelijk parttimecontract met de gemeente aangegaan als medewerker op het gebied van armoedebeleid. Aanleiding voor deze verbintenis is mijn boek *Alle dagen schuld. Praktijkverhalen over armoede* (2007), dat zich min of meer toevallig in Almelo afspeelt. Ik heb de opdracht aangenomen omdat ik mijn kennis van het onderwerp armoede graag wil toepassen en uitbreiden en het interessant vind weer in de keuken van de overheid te kijken. Eerder ben ik al een tijdje ambtenaar geweest, in Amsterdam, een baan die ik inruilde voor het buitenstaanderschap van schrijver/journalist. De tijdelijke terugkeer-in-deeltijd naar kantoor is tegelijk bedoeld om een nieuw journalistiek project te financieren dat ik dan aan het voorbereiden ben.

Op 16 juni 2008 bevind ik mij aanvankelijk op de tweede verdieping van het stadhuis, schuin boven de kamer waarin op dat moment vijf mensen onder schot worden gehouden. Samen met een grote groep gemeenteambtenaren moet ik urenlang wachten tot wij door de politie worden geëvacueerd. Deze ervaring vormt, tezamen met mijn verwondering over de kritiek die de gemeente overspoelt, het begin van een persoonlijke fascinatie.

Bijna een jaar na de gijzeling, begin juni 2009, besluit ik een boek te schrijven over de zaak en deze van alle kanten te onderzoeken. De opdracht die ik mijzelf stel, behelst ook het objectief en kritisch onder de loep nemen van de organisatie waarvoor ik op

dat moment nog steeds met veel plezier enkele werkzaamheden verricht. Eind 2009 loopt mijn contract met de gemeente Almelo af. Mijn onderzoek zou nog tot ver in 2012 voortduren.

16 JUNI 2008*

Een gewone maandagochtend. Niet om over te schrijven, eigenlijk. In de stad gaat alles z'n dagelijkse gang. Honden worden uitgelaten, kinderen naar de crèche gebracht, scholieren fietsen met volle rugzak naar school.

Ook de gemeenteambtenaren komen uit het weekend en gaan weer naar hun werk. De fietsenkelder van het stadhuis staat al behoorlijk vol. Treinforenzen komen aangewandeld vanaf het station, autorijdende collega's steken het plein vanaf de parkeergarage over. Allen beklimmen ze de trap naar de hoofdingang.

Bij de lift en boven, bij de koffieautomaten, gaan de gesprekjes veel over voetbal. Het Europees kampioenschap is in volle gang. De wedstrijd van vrijdag – Nederland versloeg Frankrijk met een juichende 4-1 – wordt besproken, en ook die van gisteravond, toen

* Een deel van de gebeurtenissen op 16 juni 2008 is verteld vanuit mijn eigen, persoonlijke ervaring. De reconstructie is verder gebaseerd op tientallen interviews met de meest betrokkenen, op gesprekken met andere mensen die zich die dag in het stadhuis bevonden, met omstanders, met vertegenwoor-

digers van politie en brandweer, met mensen die binnen de gemeentelijke organisatie belast zijn met veiligheid en nazorg, op rapportages en incidentverslagen, videomateriaal en op informatie die deel uitmaakt van het gerechtelijk dossier over Ahmet O.

Turkije in een werkelijk spectaculaire ontknoping Tsjechië uit het toernooi kegelde.

In de kantoor kamers worden computers opgestart, de Outlook-agenda's geopend. De dames van de kantine brengen kannen koffie naar de kamers van wethouders en leidinggevenden opdat er weer volop kan worden vergaderd.

Beneden, in de publiekshal, nemen de eerste bezoekers een volgnummer uit de automaat. Omdat de zomervakantie over een paar weken begint, komen er extra veel mensen voor hun reisdocument. De immer opgewekte medewerker van de centrale ontvangstbalie overhandigt de nieuwe papieren. 'Gaat u al bijna op vakantie, mevrouw? Dan wens ik u alvast een heel goede reis.'

Almelo. De zon aarzelt nog over haar inspanningen voor vandaag. Het carillon van het stadhuis draait op gezette tijden zijn riedeltje af. Ik ben vanmorgen, een beetje later dan de rest, met de trein aangekomen vanuit Amsterdam voor een verblijf van drie dagen. Ook ik heb mijn computer opgestart, even over voetbal gekletst en mijn agenda bekeken. Kamergenoot Herman heeft thee gehaald. In een woud van kamerplanten zitten we tegenover elkaar ons werk te doen.

Ik werk wat mailtjes weg, vind de print van het beleidsstuk dat ik nodig heb voor een afspraak in de middag. Tegenover me zit Herman tweevingerig op zijn toetsenbord te tikken. Ergens buiten, in de verte, klinken een paar sirenes. Brandweer, zo te horen, en politie. Ik lees het stuk door en krabbel hier en daar een vraagteken, Herman gaat verder met tikken. Nog meer sirenes, nu veel naderbij. Herman en ik kijken elkaar aan. 'Nou...' zegt hij bedenkelijk. 'Dit is wel dicht in de buurt,' zeg ik. We werken door tot er een collega komt binnengestormd. 'Herman! Ben je met de auto? De parkeergarage staat in de fik!'

Herman roept een beschaafde vloek, grist zijn autosleutels mee en holt de kamer uit. Van achter mijn bureau, door de openstaande deur, zie ik hem het trappenhuis in gaan, gevolgd door andere ambtenaren die ook hun auto willen redden of de brand willen zien. Even zo snel zie ik hen weer naar boven komen, met verschrikte gezichten. Een adviseur van B en W komt hen achterna. 'Allemaal op

jullie kamers!’ roept ze. ‘Deuren op slot! Op de eerste loopt een man met een pistool!’

EERSTE VERDIEPING, SECRETARIAAT BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

Secretaresse Jolanda van den Berg heeft de man in de ogen gekeken. Een minuut of wat geleden, rond tien over elf, stond hij opeens tegenover haar op het secretariaat. De deur is dan nog gewoon open, de man – nog zonder wapen – loopt naar binnen. Van den Berg is de eerste medewerkster die hij ziet.

Van achter haar bureau kijkt ze bevreemd naar hem op. Het is niet gebruikelijk dat er zomaar bezoekers van buiten komen binnenlopen. Normaal gesproken zijn er de buffers van de receptie beneden, de beveiligde toegang van het trappenhuis en dan hier boven nog de deuren naar de bestuursvleugel die je alleen met een magneetsleutel open krijgt. De man heeft een buitenlands uiterlijk – Turks, zo vermoedt ze. Hij heeft donker, krullend haar, een snor, draagt een colbert en een bandplooibroek. Ze heeft geen idee wie hij is. Wel is ze meteen op haar hoede. Er is iets in zijn ogen, zijn manier van bewegen...

‘Ik zoek Sjoers,’ zegt hij.

Toevallig is Van den Berg de secretaresse van Anthon Sjoers, de wethouder van onder andere stadsontwikkeling en stedelijke vernieuwing. Ze kent zijn agenda en weet zeker dat hij deze ochtend alleen maar interne overleggen heeft staan. Zoals ze gewend is met bezoekers te doen, leidt ze de man weg uit de werkruimte en staat hem te woord op de gang.

‘Anthon Sjoers is er niet,’ zegt ze. ‘Hebt u een afspraak met hem?’

‘Ik moet Sjoers zien,’ herhaalt de man.

Van den Berg voelt zich ongemakkelijk. Het gezicht van de man glimt vreemd, in zijn haar zitten rare witgrijze schilfers, er hangt een typische geur om hem heen. Hij heeft iets verwilderds over zich. Een collega-secretaresse, die het ook niet helemaal vertrouwt, blijft in de buurt en houdt de situatie in de gaten.

Van den Berg legt uit dat hij de wethouder alleen op afspraak kan spreken, vraagt of hij misschien een kopje koffie wil en of ze verder iets voor hem kan doen. De man blijft duidelijk maken dat het dringend is, dat het voor hem geen zin heeft om later,

op afspraak, terug te komen. ‘Ik ben Ahmet,’ zegt hij. ‘Van De Rechter.’

Nu begint er iets bij Van den Berg te dagen. De details kent ze niet, maar ze weet dat er iets speelt tussen de gemeente en een echtpaar dat net een grand café heeft geopend. Sterker, een directieambtenaar heeft haar een week of twee geleden verteld dat er geruchten gingen dat Anthon Sjoers werd bedreigd en dat dit iets met die horecazaak te maken zou hebben. Hoe serieus die bedreiging was, was nog niet duidelijk, maar in ieder geval was het gerucht belangrijk genoeg om aandacht aan te besteden. Bovendien, zo weet Van den Berg zeker, heeft Sjoers voor vanmiddag een afspraak staan die over grand café De Rechter gaat, maar deze meneer Ahmet is daarvoor pertinent niet uitgenodigd.

Er komt iemand aangelopen. Het is Patrick, een van de mannen van de ICT-afdeling, die vanwege zijn fascinatie voor rampenbestrijding altijd een brandweerpierp bij zich heeft. Het apparaatje is hevig aan het bliepen. Patrick kijkt met ongeloof op de display. ‘Voor het stadhuis staat nú een auto in brand en op het Waagplein een café,’ zegt hij in het voorbijgaan. Van den Berg is te druk met haar onrustige bezoeker om er acht op te slaan.

Samen met de collega-secretaresse en een bode die net bij de burgemeester vandaan komt, krijgt ze de man zover dat hij gaat zitten. Ze zal even bellen om te kijken of Sjoers misschien toch tijd voor hem heeft en loopt terug naar het secretariaat.

Anthon Sjoers is dichtbij. Hij zit op de kamer van wethouder Van Broekhoven, achter een van de gesloten deuren op de bestuursvleugel. Met Van Broekhoven en twee ambtenaren heeft hij zijn reguliere overleg over de vorderingen rond het nieuwe multifunctionele sportcomplex, dat een uithangbord moet worden voor de stad. Jolanda van den Berg belt naar de kamer van Van Broekhoven, vraagt Sjoers aan de lijn en zegt: ‘Die man van De Rechter loopt hier rond. Ahmet. Hij is naar je op zoek, maar ik vertrouw het niet. Hij heeft geen afspraak met je. Blijf maar binnen en ga niet de gang op. Hij weet niet waar je bent.’

Terwijl ze belt, ziet ze haar collega’s ongerust uit het raam kijken. Langs de gevel trekken dikke zwarte rookwolken omhoog.

Van den Berg kan er op dit moment geen aandacht voor opbrengen en loopt terug de gang op, naar de man die Ahmet heet. De bode en de andere secretaresse zijn nog bij hem. Refik Sahil, de man die op de begane grond bij de ontvangstbalie werkt, is er nu ook.

EERSTE VERDIEPING, OP DE BESTUURSGANG

Refik Sahil is een man met een allervriendelijkste uitstraling, echt een visitekaartje voor de gemeente. Normaal gesproken is hij de rust zelve, maar nu gaat zijn hart wild tekeer. Is hij het ene moment nog bezig met de uitgifte van paspoorten en rijbewijzen, het andere moment ziet hij recht voor zich een auto in brand staan en is de benedenverdieping in rep en roer. Terwijl collega's aan een ontruimingsprocedure beginnen, krijgt Sahil een telefoontje van het B&W-secretariaat dat er iemand op de eerste etage rondloopt die geen afspraak heeft.

Te midden van alle consternatie heeft Sahil de pest in. Hij beschouwt het als een persoonlijk falen. Een doodenkele keer gebeurt het wel eens dat er iemand ongezien langs de balie loopt en zich, als de tussendeuren niet goed gesloten zijn, toegang verschaft tot de rest van het stadhuis. Het is al erg genoeg als het gebeurt, maar waarom ook nog nu? Aan de andere kant: als hij dit slippertje moet verklaren aan zijn leidinggevende, kan hij de chaos van de brand aanvoeren.

Als de deur van het trappenhuis achter hem dichtvalt, blijft het rumoer ook achter. Boven, op de bestuursgang, heerst de gebruikelijke stilte, al ziet hij wel een ongewoon tafereel. Een bode en een secretaresse staan bij een man die er niet op zijn plek lijkt. Sahil herkent hem: het is Ahmet, kok Ahmet O., een kennis van een vriend van hem. De laatste keren dat Sahil hem ontmoette, in de zaak van zijn kameraad, raakte O. maar niet uitgepraat over het prachtige grand café dat hij aan het opzetten was, over de verbouwingen, het meubilair dat hij had uitgezocht, de menu's die hij in zijn hoofd had, over het terras dat straks, hopelijk, vol met klanten zou zitten. Als ik open ben, had O. gezegd, moeten jij en je vrouw echt een kop koffie bij me komen drinken. Sahil had het beloofd, maar het was er nog niet van gekomen.

‘Wat doe jij nou hier?’ vraagt Sahil in het Turks, wetend dat de man slecht Nederlands spreekt. Hij ziet dat O.’s haar verschroeid is. De huid van zijn gezicht is geïrriteerd, alsof die met iets brandbaars in contact is geweest. ‘Wat is er met je aan de hand?’

‘Met mij is alles in orde,’ antwoordt O. vlak.

Terwijl de secretaresse een kopje thee voor O. gaat halen, wijst Sahil hem het toilet, waar hij zich kan opfrissen. Als O. terugkomt, is zijn overhemd vochtig rondom de boord en glinsteren er druppels in zijn haar. Op opmerkingen van Sahil dat hij verzorging nodig heeft, dat het misschien zelfs verstandig is bij de dokter langs te gaan, reageert hij afwerend. Hij hoeft maar een minuutje met Sjoers te spreken en gaat daarna gewoon weer weg.

‘Kom met me mee naar buiten,’ stelt Sahil voor. ‘Dan roken we een sigaretje. Daar knap je vast wel van op.’

Maar O. zegt: ‘Ik moet écht Sjoers zien.’

De blikken gaan naar Jolanda van den Berg, die vanuit het B&W-secretariaat op hen toekomt. ‘Het spijt me, meneer, de wethouder is er niet.’

O. slaat op tilt. Hij begint te roepen en wild te gebaren, worstelt zich los van Sahil en de bode, die hem in bedwang proberen te houden. Uit zijn jasje haalt hij een pistool tevoorschijn. *Klik klik.* Hij houdt zijn wapen in de lucht.

De beide secretaresses rennen zo hard als ze kunnen naar het secretariaat, Refik Sahil sprint de andere kant op. Ook de bode wil wegvluchten, maar O. commandeert dat hij moet blijven staan en richt zijn pistool op hem. Wanneer O. probeert de deur van het secretariaat, die met een knal is dichtgeslagen, weer open te krijgen, ziet de bode zijn kans schoon en spurt alsnog naar een veilige plek.

O. bonkt op de deur, maar de secretaresses hebben hem vergrendeld. ‘Bel jullie wethouders!’ roept Van den Berg. ‘Alle deuren moeten op slot!’ Iedereen op de eerste etage, ook de burgemeester en de directieambtenaren, wordt zo snel mogelijk gewaarschuwd. Voor wethouder Kuiper komt het telefoontje te laat.

‘Laat maar, Trudy,’ zegt hij, ‘hij is al binnen.’

KAMER 1.08, ROND TWINTIG OVER ELF

Het onderdeel Water staat op het punt van beginnen. Het is een vast agendapunt in het wethouders-afdelingshoofdenoverleg, het WAO, dat iedere maandag plaatsvindt en waarin wethouder Bert Kuiper door zijn ambtenaren op verschillende onderwerpen wordt bijgepraat. Voor Kuiper is de maandagochtend een doorlopende voorstelling van aanschuivende en weer vertrekkende ambtenaren die iets te maken hebben met de portefeuilles Stedenbouw en Volkshuisvesting of Milieu, Bouwen en Handhaving. Rond kwart over elf is er weer een wisseling van de wacht geweest. Twee ambtenaren zijn blijven zitten, twee vergaderverse collega's zijn erbij gekomen.

'Hennie komt er zo aan,' meldt senior adviseur Gerrit Jansen. Van buiten klinken de sirenes van brandweer en politie. Jansen weet te vertellen dat er twee branden tegelijk woeden in de stad. Dat heeft hij gehoord van zijn kamergenoot Hennie Loohuis, die lid is van de vrijwillige brandweer. Ze waren samen op weg van de derde naar de eerste verdieping toen de p2000-pieper van Loohuis maar bleef afgaan. Die besloot daarom naar de hoogste etage te gaan om te kijken of er iets van de branden te zien viel. Daarna zou hij zich zo snel mogelijk aansluiten bij het WAO. De sirenes blijven aanzwellen. Het is maar raar, zegt Jansen, een beetje unheimisch. En wat ook typisch is: daarnet, hier in het gangetje, kwam hij een onbekende man tegen die zich vreemd gedroeg en naar benzine rook.

Afdelingshoofd Stadsbeheer Henk Nijkamp heeft de man ook gezien. Nijkamp is kort na Jansen aangeschoven, en ook hij was verbaasd dat die man zomaar rondliep op de bestuursvleugel terwijl er een interne vergaderochtend gaande was. Hij kwam nota bene uit het damestoilet. Hij had Nijkamp gevraagd of die wist waar Sjoers was. En nu Jansen het zegt, het had inderdaad naar benzine geroken.

'Loopt hij hier nog steeds rond?' vraagt wethouder Kuiper. 'Hij stond een paar minuten geleden hier in de deuropening. Ik heb hem verwezen naar het secretariaat.'

Ambtenaar Nijkamp neemt een kijkje in de gang. Hij ziet dat Refik Sahil zich over de man heeft ontfermd en dat er ook een bode

bij staat. Dat zit dus verder wel goed. Hij sluit de deur. De ambtenaren nemen de stukken van het onderdeel Water voor zich.

De wethouder wil net, als laatste, aan de vergadertafel gaan zitten als achter hem de deur openzwaait. De man van daarnet stormt naar binnen met getrokken pistool. Hij grijpt de wethouder van achter bij zijn haar.

‘Hé!’ roept Kuiper.

‘Ho!’ brult een van de ambtenaren. ‘Rustig!’

Ze veren alle vier op, maar meteen maakt de man met een beweging van zijn wapen duidelijk dat ze op afstand moeten blijven.

Als versteend kijken de ambtenaren naar het wapen. De man richt het weer op Kuiper. Hij houdt zijn vinger strak om de trekker. Met een zwaar accent roept hij dingen als: ‘Altijd hard werken, maar gemeente probleem. Gemeente altijd probleem tegen mij.’ Hij noemt een aantal maal de naam Sjoers.

De telefoon rinkelt. Kuiper kijkt de man vragend aan, gaat dan naar het bureau om op te nemen. De man volgt zijn bewegingen met zijn pistool.

‘Laat maar, Trudy, hij is al binnen,’ zegt Kuiper in de telefoon.

De man ademt vlug en zwaar. Zijn felle ogen zijn bloeddorlopen. Gejaagd sleept hij met zijn vrije hand een lage tafel voor de deur, terwijl hij tegelijk nog steeds van alles roept. Hij plant er een bureaustoel bovenop en schuift er nog een andere stoel tegenaan.

Het is O.! realiseert Henk Nijkamp zich opeens. Waarom heb ik dat niet eerder bedacht?

O. geeft hem opdracht de lamellen te sluiten. Onder dwang van het wapen gaat het afdelingshoofd Stadsbeheer naar het raam. Nijkamp is zo gefixeerd op zijn opdracht dat hij niet naar buiten kijkt. Zo ontgaat het hem dat er beneden op straat opvallend veel mensen lopen, onder wie collega’s die op de begane grond werken. De koorden in de hoek van de kamer bedienend trekt hij de lamellen voor de ramen, daarna draait hij ze een kwartslag zodat ze over elkaar heen vallen. Het is meteen een stuk donkerder. De buitenwereld is nu helemaal weg.

O. heeft intussen een tweede pistool tevoorschijn gehaald en de

mannen gebaard dat ze moeten gaan zitten. De ambtenaren schuiven weer twee aan twee tegenover elkaar aan de grote vergadertafel. Wethouder Kuiper mag bij nader inzien nog niet gaan zitten. O. heeft ontdekt dat de lamellen in de hoek bij het bureau niet helemaal gesloten zijn omdat er wat spullen op de vensterbank liggen. Een pistool in de rug wetend, doet de wethouder de lamellen goed. Terug bij de tafel schuift hij zijn stoel iets opzij om niet met zijn rug naar O. toe te zitten. O. zelf neemt plaats op een paarse hoekbank.

De eerste angstige minuten zijn voorbij getikt. Kuiper hervindt zijn kalmte en begint op sussende toon zinnen te zeggen als: 'Doe dit nou niet, joh.' En omdat hij inmiddels heeft bedacht wie de man is, voegt hij eraan toe: 'We kennen elkaar toch? Dit hoeft toch niet zo?'

O. is overduidelijk buiten zinnen van woede, maar tegelijkertijd heeft hij iets zenuwachtigs. Hoewel hij zijn wapens richt op de mannen in de kamer, concentreert zijn verbale woede zich op wethouder Sjoers. 'Sjoers dood,' zegt hij. 'Sjoers dood, ik dood, dan alles klaar.'

Hij gebiedt Kuiper er per telefoon voor te zorgen dat Sjoers naar hem toekomt. 'Hij wil Anthon,' zegt de wethouder tegen de secretaresse die hij aan de lijn krijgt. En even later, tegen O.: 'Sjoers kan niet komen.' Vervolgens vraagt Kuiper: 'Wil je niet iemand anders spreken? Je familie, je vrouw?' O. aarzelt, noemt dan uit zijn hoofd het 06-nummer van zijn vrouw. Kuiper zegt dat zijn bureautelefoon geen directe lijn naar buiten heeft en dat het contact daarom via zijn secretaresse Trudy moet. O. knikt.

'Hij wil graag met zijn echtgenote spreken,' zegt Kuiper in de telefoon. 'Kun jij dit nummer voor hem draaien?'

De wethouder wacht, met de telefoon aan zijn oor. Iedereen wacht. Het is stil in de kamer. Kuiper heeft de naar binnen gekeerde blik van iemand die ingespannen luistert.

'Probeer het nog maar een keer,' zegt hij.

O. heft zijn arm, zijn pistool wijst nu in de richting van Kuiper. Hij lijkt de trekker over te halen. *Kling!* zegt het wapen.

'Hé!' veert Henk Nijkamp op, maar de man gebiedt hem te blijven waar hij is.

Er is niet geschoten. De ambtenaren realiseren zich het razendsnel, maar weten niet goed wat er aan de hand was. Wethouder Kuiper staat nog steeds bij de telefoon. 'Je vrouw neemt niet op,' zegt hij tegen O. 'Ze gaan het nog een keer proberen.'

Weer geen contact. 'Ze heeft haar voicemail erop,' zegt Kuiper. 'Is er misschien iemand anders met wie je wilt praten?'

O. geeft het nummer van een zwager van hem, die de oproep wel beantwoordt. Staand bij het bureau, in zijn ene hand de telefoon, in zijn andere een van zijn pistolen, voert O. een gesprek in een taal waarvan de vijf mannen denken dat het Turks is. Gespannen, met de schrik nog in hun aderen, proberen ze er iets van te begrijpen, maar het enige woord dat ze herkennen, is Sjoers. Hij spreekt het uit als Sjoes. Om de zoveel zinnen: Sjoes, Sjoes. Hij spreekt snel en geagiteerd, laat zijn zwager er nauwelijks tussenkomen. Zijn stemverheffingen begeleidt hij met woeste armbewegingen. Bij weer een keer 'Sjoes' maakt hij met zijn pistool een gebaar dat lijkt op neerschieten.

Met bonkend hart slaan de ambtenaren hem gade. Wilde hij daarnet echt op Kuiper vuren? Is Bert aan iets verschrikkelijks ontsnapt? Ze twijfelen. Hun wethouder moet het klikken van het wapen ook hebben gehoord, maar lijkt niet echt gemerkt te hebben dat het tegen hem was gericht.

O. is moeilijk te peilen. Het is duidelijk dat ook hij in een situatie is terechtgekomen die hij niet had verwacht. Hij lijkt in de war te zijn, maar tegelijk treedt hij gedecideerd op. Wat betekent het dat hij zo zweeft? Hoe komt hij aan die rode plekken in zijn gezicht?

Ze realiseren zich nu alle vijf dat dit de man is van het café-restaurant waar al een tijdje gedoe mee is over de vergunningverlening. Ambtenaar Nijkamp heeft hem vorige week zelfs gesproken, ambtenaar Stellingwerf is als teamleider Bouwen, Milieu, Controle en Handhaving bekend met een deel van het dossier. Ambtenaren Van Rossum en Jansen weten ervan via berichten in de krant en uit verhalen van collega's, wethouder Kuiper kent de zaak uit de overleggen van B&W. Geen van vijven kunnen ze echter een aanleiding bedenken voor O.'s huidige opwindning. De laatste tijd leek er juist wat minder gesteggel te zijn over de zaak.

Van de telefonische monoloog in die vreemde taal worden ze niet wijzer.

Het gesprek met de zwager biedt ook O. zelf geen oplossing. Als het is afgelopen, beent hij wat heen en weer met zijn wapens in de hand. Daarna gaat hij weer op de bank zitten. ‘Gemeente altijd probleem,’ zegt hij nogmaals.

Benzine... Ambtenaar Jansen voelt zich eindelijk een beetje kalmer en wordt zich meer bewust van zijn zintuigen. Hij ruikt benzine... Collega Loohuis, met z'n p2000-pieper, had die niet gezegd dat er een eethuisje in brand stond op het Waagplein? En een auto, bij het stadhuis? O. ruikt naar benzine en praat maar over de gemeente, over problemen... En die zaak van hem is aan het Waagplein!

Het bloed bonst Jansen in zijn oren. Opeens ziet hij de verbanden. Zouden de anderen het al begrepen hebben? Deze onrustige man met zijn wapens en zijn bloeddorlopen ogen heeft zijn schepen al achter zich verbrand. Letterlijk. Deze man heeft niets meer te verliezen.

De anderen moeten dit ook weten. Jansen zou het hun op een of andere manier duidelijk willen maken, maar kan niet bedenken hoe.

Wethouder Kuiper waagt het opnieuw om O. aan te spreken. ‘Ahmet, jongen. Je heet toch Ahmet? Wat breng je jezelf toch in problemen. En ons ook. Je brengt ons hartstikke in gevaar met wat je doet.’

‘Ik geen probleem met jullie,’ zegt O. ‘Jullie goede mannen. Ik probleem met gemeente. Sjoes.’

‘Laat deze kerels dan gaan. Je wilt een wethouder spreken. Ik ben ook wethouder, net als Anthon Sjoers. Deze mannen hebben er niets mee te maken.’

Vanaf de bank kijkt O. de vergadertafel rond, zijn blik blijft hangen bij de jongste ambtenaar, communicatieadviseur Van Rossum. Hij richt een pistool op hem. ‘Jij weten! Jij ook tegen mij met onderzoek!’ Van Rossum schrikt zich rot. O. roept iets over de rechtbank, waardoor ambtenaar Stellingwerf de vergis-

sing begrijpt en snel zegt: 'Nee nee, dat is iemand anders.'

O. lijkt het te geloven.

Nijkamp kijkt naar de tafel. Hij wacht op het moment dat O. hém aanspreekt en zijn woede op hem richt. Als hoofd van de afdeling Stadsbeheer maakte hij vier dagen geleden kennis met Ahmet O. en zijn echtgenote Ayse. Ze kwamen samen met hun juridisch adviseur John Eshuis praten over een klacht die ze hadden ingediend. In april hadden ze het terras van hun grand café moeten ontruimen op last van de gemeente, die er zelfs de politie bij had gehaald. Volgens het echtpaar was het een buitensporige actie geweest. Naast Eshuis voerde Ayse O. het woord. Zij spreekt niet alleen veel beter Nederlands dan haar man, maar is bovendien op papier de eigenaar van De Rechter en de officiële indiener van de klacht. Ahmet O. werd tijdens het gesprek echter driftig en riep dat alles de schuld was van Sjoers. Na die korte uitval kwam O. weer tot bedaren en hield zich verder afzijdig.

De drieënvijftigjarige Nijkamp werkt al heel wat jaren voor de gemeente Almelo, is daarnaast gemeenteraadslid voor het CDA in Rijssen-Holten. Een van zijn vrijetijdsbestedingen is jagen. Hij is redelijk klein van stuk en heeft een kalme uitstraling. Hij kijkt naar de wapens die O. vasthoudt, ziet dat hij zijn vinger nog steeds aan de trekkers heeft.

Hij moet me herkend hebben, denkt Nijkamp. Maar O. lijkt het te druk te hebben met zijn eigen gedachten.

'Ahmet,' probeert Kuiper nogmaals, 'ik blijf wel hier. Laat die jongens nou gaan. Dan bekijken we samen hoe we dit oplossen.'

'Nee, Bert,' fluistert Nijkamp. De anderen vallen hem bij door met hun hoofd te schudden. Ze willen Kuiper niet alleen laten.

HENGELO, GEMEENSCHAPPELIJKE MELDKAMER TWENTE

De gebeurtenissen in Almelo suizen door de communicatiekanalen van de Twentse hulpdiensten, van telefoon naar portofoon, door internetkabels, via de satelliet. In een gebouw op een bedrijventerrein in Hengelo komen alle berichten samen. Hier is de centrale meldkamer van politie, brandweer en ambulance. Alle 1-1-2-meldingen uit de regio komen hier binnen, vanaf deze plek worden de medewerkers op straat aangestuurd en de mensen in

de kazernes en op de bureaus op de hoogte gehouden. De centralisten die het communicatieknooppunt bemannen, zijn de stemmen die je te woord staan als je het alarmnummer belt; ze zijn de schakel tussen beslissing en actie.

Voor de centralist van de politie is het zijn eerste werkdag na zijn vakantie. Hij is om zeven uur vanochtend begonnen, heeft bij een bak koffie gezellig zitten vertellen over hoe hij het heeft gehad. Zijn unit bevindt zich in de hoek van de L-vormige ruimte. Rechts kijkt hij uit op de werkeilanden van de brandweer, voor hem zitten de mensen van de ambulancedienst. Van achter hun beeldschermen en communicatiepanelen maken de collega's amicale opmerkingen naar elkaar. Een maandagochtend als deze is prima te doen.

Iets na elfen krijgen ze het druk. Via 1-1-2 komen er meldingen binnen van een brand in het centrum van Almelo. De centralisten sturen politie-, brandweer- en ziekenwagens op pad. Al snel is er intensief communicatieverkeer met het eerste personeel ter plaatse, maar ook op de meldkamer tussen de centralisten onderling. De berichten zijn bijzonder verontrustend. Er wordt gezegd dat er gaslekken zijn. Men houdt rekening met een explosie die groot gevaar kan opleveren voor de omgeving. Het restaurant waar de brand is begonnen, maakt deel uit van een complex van winkels, woningen en kantoren – als het vuur zich binnendoor kan verspreiden, heeft dat enorme gevolgen.

Kort daarna komt het bericht dat er iemand zou zijn omgekomen bij de brand, iets later wordt zelfs van twee slachtoffers gesproken. De hectiek wordt verder opgevoerd door een melding over een brandende auto bij het Almelo'se stadhuis. Zo'n tien minuten daarna blijkt er ook nog een gijzeling te zijn. Nu is het helemaal crisis.

Samen met een collega zondert de centralist van de politie zich af in een aparte ruimte om zich volledig op de gijzeling te richten. Een als mobiele meldkamer ingerichte politiebuis rijdt naar Almelo en coördineert van daaruit alle communicatie over de restaurantbrand.

De centralist heeft in korte tijd vijftien politie-eenheden naar het centrum van Almelo gestuurd en toestemming verleend om zwaailicht en sirene te voeren. Sommige agenten van buiten Al-